

TÜRKİYE'DE GÖÇ YÖNETİŞİMİ: KURUMSAL YAPI VE İŞBİRLİĞİ

Mustafa KARA

Yard. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Biga İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü
mustafakara@comu.edu.tr

Canan Öykü DÖNMEZ KARA

Arş. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Biga İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
oykudonmez@comu.edu.tr

Geliş Tarihi: 28.12.2015

Kabul Tarihi: 15.01.2016

ÖZ

Göç özünde yer değişikliğini içeren bir hareketliliktir. Bu hareketliliğin sebebi bazen doğal bir afet, bazen savaşlar, bazen ekonomik gerekçeler, bazen zulüm korkusu olabilir. Göç zamanla sınır aşan bir sorun haline gelmiş ve artan uluslararası göç hareketleri göç yönetiminin yeniden şekillenmesini ve küresel göç yönetişimin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Uluslararası göç hareketlerinde en fazla etkilenen ülkelerden Türkiye de göç yönetişimine uyum sağlayacak yasal ve kurumsal düzenlemelere girişmiştir. Araştırmada, Türkiye'nin göç yönetişimine uyum sağlama kapasitesinin ve bu yolda yapılan çalışmaların ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, doküman incelemesi yöntemiyle yasal mevzuat incelenmiş, bulgular betimsel olarak açıklanmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye'nin AB uyum sürecinde bir kurumsal yapılanma aşamasında olduğu, ancak yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin bu sürece resmi olarak dâhil edilmediği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, göç yönetişimi, yasal-kurumsal yapılanma, yerel yönetimler, Türkiye.

MIGRATION GOVERNANCE IN TURKEY: INSTITUTIONAL STRUCTURE AND COOPERATION

ABSTRACT

Migration is a movement which includes change of place in its very core. There would be several reasons for this movement; natural disasters, wars, economic reasons or fear of persecution. Migration has become a matter of transboundary problem over time and increase in migration movement has led to remodeling of migration management and establishment of global migration governance. Turkey, as one of the most affected countries by the international migration movement, has accelerated its efforts to harmonize her legal and insti-

tutional regulations with the migration governance. In this research, it is aimed to introduce Turkey's capacity to harmonise with the migration governance and to assess her progress so far. In this context, the legislation is examined by the document analysis method and the results were descriptively analysed. As a result of the study, it is found that Turkey is in an institutional structuring process, however local governments and non-governmental organizations have not been officially included in this process

Keywords: Migration, migration governance, legal-institutional restructuring, local governments, Turkey.

GİRİŞ

İnsanların daha iyi, daha güvenilir arama isteği göç hareketlerinin temel çıkış noktasıdır. Kişiler doğal afetler, ekonomik gerekçeler, savaşlar, zulüm görme korkusu vb. nedenlerle göç etmektedirler. Göç hareketleri ulusal ya da uluslararası boyutlarda gerçekleşebilir. Ulusal boyutta göç hareketleri iç göçleri ifade ederken; ülke sınırlarını aşan ve diğer ülke sınırlarına yönelen göçler ise uluslararası göç olarak tanımlanmaktadır.

Ulusal göç hareketleri ülke sınırları içerisinde gerçekleştiğinden ülkelrin kendi iç meselesi kabul edilmektedir. İç göç hareketlerini düzenlemek ya da engellemek için devletler yetkilerini kullanarak gereken tedbirleri alırlar. Uluslararası göç hareketleri ise hem göçün menşei hem de hedefi olan ülkeleri ilgilendirmektedir. Bu ülkeler bazen sınırdaş olabilecekleri gibi bazen de birbirlerinden uzak mesafelerde bulunabilirler. Uzak mesafedeki ülkeye göçerken üzerinden transit geçilen ülkeler de transit ülke olarak göçlerin muhatabı kabul edilmektedirler. Sınır aşan ve küresel bir sorun haline gelen göçlerin kontrol altına alınması ve önlenmesinde uluslararası düzeyde işbirliği, koordinasyon ve dayanışmaya gereksinim duyulmaktadır ki bu süreç küresel göç yönetişimi olarak ifade edilmektedir. Küresel göç yönetişimi kurumsal yeniden yapılanmayı ve uluslararası işbirliğini gerekli kılmaktadır. Uluslararası işbirliği ve diyalogu artırmayı hedefleyen ve göç hareketlerinden etkilenen ülkelere sorumluluklar yükleyen göç yönetişiminde göçe ilişkin kurumsal yapıların oluşturulmasına ve uluslararası işbirliği konularının düzenlenmesine öncelik verilmektedir.

Uluslararası göç açısından transit ve/veya varış ülkesi konumundaki Türkiye'nin de küresel bir sorun haline gelen uluslararası göç

hareketlerine karşı göç yönetişimi mekanizmasına destek vermesi gerekmektedir.

AB (Avrupa Birliği)’ne uyum sürecinde Türkiye’de göçe ilişkin kurumsallaşmanın oluşturulması, mevzuatın düzenlenmesi ve uluslararası işbirliğinin artırılması konularında çalışmalar yürütölmüştür. Bu alandaki en önemli kurumsal düzenleme İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulması olmuştur. Türkiye göç yönetişimi kapsamında uluslararası toplumla işbirliği fırsatlarını da hassasiyetle sürdürmektedir.

Çalışmanın ilk kısmında göçle ilgili kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Bu kapsamda göç, yönetişim, küresel göç yönetişimi kavramları açıklanmıştır. İkinci kısımda göç yönetişiminin çeşitleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde göç yönetişiminde uluslararası işbirliği faaliyetleri ikili, çok taraflı ve bölgesel işbirliği kapsamında incelenmiştir. Son bölümde ise, Türkiye’de göç yönetişimine yönelik kurumsal yapılanma ve göç alanında uluslararası işbirliği çalışmalarına yer verilerek çalışma tamamlanmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Göç, çok kapsamlı bir olgu olarak ele alınabilir. Göç olgusu, toplumsal, ekonomik ve siyasal nedenlere dayandığı gibi bu alanlardaki gelişmelerin nedeni de olabilir. Bu sebeple coğrafyadan sosyolojiye, tarihten iktisada kadar çok çeşitli bilim dallarının ilgi alanına girmiştir (Kurt, 2006: 149-150). En genel tanımı ile göç, bir mekândan bir başka mekâna doğru yer değiştirme hareketleri olarak ifade edilebilir. Kişiler göç eylemini muhtelif sebeplerle gerçekleştirirler. Bu hareketlilik geçici ya da kalıcı olabilir. Mekânsal değişikliğin yanında göç, mesafe olarak da kısa ya da uzun mesafeleri kapsayan bir yapıya sahiptir. Bazen kırdan kente bazen kentten kıra bazen bölgeler arası bazen ölkeler arası ve hatta kıtalar arası göç hareketlerine rastlamak mümkündür (Sağlam, 2006: 34-35). Göç, bir kişi veya grubun ölkede ya da uluslararası alanda yer değiştirmesiyle gerçekleşmektedir. Mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, ekonomik göçmenler ve aile birlişimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişiler göç kapsamında yer alırlar (IOM, 2013: 35-36).

Ekonomik değişiklikler, siyasal mücadeleler ve artan çatışma ortamı yeni göç akımlarını beslerken göç biçimlerinin de değişmesine

sebebinde olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte göçler uluslararası boyut kazanmış, hızlanmaya ve farklılaşmaya başlamıştır (Castles ve Miller, 2008, 12). Uluslararası göç hareketleri hızla artmaktadır. BM (Birleşmiş Milletler) 1990 yılı verilerine göre 154 milyon, 2000 yılı verilerine göre 175 milyon, 2013 yılı verilerine göre ise 232 milyon insan, diğer bir ifadeyle dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 3.2'si uluslararası göçmen konumuna düşmüştür (www.un.org, 2006). Uluslararası göçteki hızlı artış devletleri göç politikaları üzerinde düşünmeye ve yeniden düzenlemeler yapmaya mecbur kılmıştır.

Devletler sınırlarına yönelik göç hareketlerini düzenlemek ve insani şekilde yönetmek için ulusal bir sistem oluşturma yolunu seçmişlerdir. *Göç yönetimi*, olarak da adlandırılan bu kavram göçe ilişkin politikaların geliştirilmesi, idari ve yasal düzenlemelerin yapılması amacını taşımaktadır (IOM, 2013: 36). Ancak, uluslararası göç hareketleri yalnızca ulusal çabalar ve düzenlemelerle aşılabilecek boyutların ötesindedir. Çoğu zaman birden çok ülkenin egemenlik alanına giren uluslararası göç hareketleri, ülkeler arası işbirliğini de zorunlu kılmaktadır.

Dünya genelinde 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında göç ve güvenlik birlikte anılan iki kavram haline gelmiştir. 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren teröristlerin göç yollarını kullanması, 11 Mart 2004'te Madrid, 7 Temmuz 2005'te Londra ve 21 Mart 2012'de Toulouse'de yaşanan terör olaylarına göçmenlerin karışması ister düzensiz olsun ister yasal yollarla ülkede bulunsun tüm göçmenlere karşı bir güvenlik kaygısının doğmasına ve güvenlik algılarının değişimine, yeni uluslararası göç politikalarının geliştirilmesine yol açmıştır (Akçapar, 2012: 566). Bu kapsamda, uluslararası göç hareketleri küresel göç yönetiminin alanına girmeye başlamıştır. Küresel göç yönetimi, göç olgusuna devlet merkezli bakış açısını yetersiz bulmakta, farklı aktörlerin de göç politikalarının ve normlarının oluşturulmasına aktif olarak katılmalarını öngörmektedir (Öner, 2012: 596).

Küresel göç yönetiminde yalnızca devletlerarası kuruluşlar ve uluslararası rejimler değil, bunların yanında uluslar üstü rejimler de aktörlerin davranışlarını düzenlemektedir. Küresel yönetimde devlet dışı aktörler kanunların ve kuralların düzenlenme sürecine katılmaktadır. Bununla birlikte, küresel yönetim hem ulusal ve uluslararası düzeyde hem de bölgesel ve yerel düzeyde gerçekleşmektedir (Brühl ve Rittberger, 2001: 2). Göç yönetimi uluslararası, uluslararası üstü, ulusal, bölgesel ve bölgelerarası yapısı gereği küresel yönetimin bir parçası durumundadır.

Küresel göç yönetişimi, göçü düzenlemeye ve göçmenleri korumaya yönelik kurumsal, yasal düzenlemeler ve uygulamalardan oluşmaktadır. Ayrıca, devlet düzeyinde sınır ötesi hareketlerin düzenlenmesini de kapsamaktadır (IOM, 2013: 36). Küresel göç yönetişimi üç aşamadan geçerek gelişmiştir. İlk aşama özellikle iki dünya savaşı arası dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde çok taraflılık anlayışı içerisinde işgücü göçünün düzenlenmesi için Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), mülteci hareketlerinin düzenlenmek için 1951 Cenevre Sözleşmesi kabul edilmiştir. İkinci aşamada göç yönetişiminin göç hukuku yanında uluslararası insan haklarından, uluslararası kamu hukukuna kadar birçok alanı kapsayacak şekilde genişletilmesi dile getirilmiştir. Üçüncü aşama da ise göç yönetişiminin en hızlı gelişen yönünün resmi olmayan ağlar olduğu ortaya çıkmış ve bölgesel danışma süreçlerine ağırlık verilerek, farklı bölgelerde göç ağları geliştirilmiştir. Bölgesel dayanışma süreçlerinin yanısıra Küresel Göç ve Kalkınma Forumları oluşturulmuş; BM ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) gibi uluslararası kuruluşlar da göç yönetişimine katkı sağlamaktadır (Betts, 2001: 2).

2. GÖÇ YÖNETİŞİMİNİN ÇEŐİTLERİ

Küresel göç yönetişimi, iki başlıkta incelenebilir. İlk resmi/geleneksel göç yönetişimi, ikincisi ise gayri resmi göç yönetişimidir. Resmi göç yönetişimi BM tarafından ve BM sistemi dışında şekillenmektedir. Örneğin mültecilerin korunması ile ilgili faaliyetler BM bünyesindeki Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından gerçekleştirilmektedir. Benzer şekilde işgücü göçüyle ilgili faaliyetler yine BM bünyesinde ILO tarafından üstlenilmiştir. BM sistemi dışındaki resmi göç yönetişimi ise Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yürütölmektedir (Rustamov, 2011: 18-19). IOM göç ve kalkınma, göçün düzenlenmesi ve zorunlu göç gibi alanlarında faaliyetler yürötmektedir (www.iom.int, 2014).

Gayri resmi göç yönetişimi bağımsız girişimler, kuruluşlararası düzenlemeler ve bölgeler arası işbirliği şeklinde gerçekleşmektedir. Bağımsız girişimlere Bern Girişimi, Uluslararası Göç Küresel Komisyonu, Göç ve Kalkınma Konusunda Yüksek Düzeyli Diyalog ve Ulus-

* Çalışmada, 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, "1951 Cenevre Sözleşmesi" şeklinde kısaltılmıştır.

lararası Göç ve Kalkınma Üzerine Küresel Forum örnek verilebilir. Kuruluşlararası düzenlemelerde ise Küresel Göç Grubu ve Uluslararası Göç Politikası Programı en önde gelenlerdir. Bölgeler arası işbirliği ise Bölgesel Danışma Süreçleri, Asya-Avrupa Diyalogu, Avrupa, Latin Amerika ve Karayipler Zirvesi, Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) gibi bölgesel aktörlerin oluşturduğu bölgesel işbirliği süreçlerini kapsamaktadır (Rustamov, 2011: 20-29).

Göç yönetişiminin alternatif araçları uluslararası işbirliğini de kapsamaktadır. Papademetriou (2011: 9) bu süreçleri şöylece özetlemektedir: *İki taraflı anlaşmalar*, genel olarak devletlerarası düzeyde düzenlenen ve göç alanında işbirliğini içeren anlaşmalardır. Taraf olan devletlere anlaşmanın içeriğini düzenleme izni tanımaktadır. *Bölgesel süreçler*, ortak değerleri paylaşan ve coğrafi yakınlığı bulunan ortaklar arasında gerçekleştirilir. Göç alanında ortak sorunlara sahip taraflar uluslararası işbirliği içerisinde hareket serbestisine sahiptirler. *Çok taraflı forumlar*, ile iki taraflı anlaşmalar ve bölgesel süreçlerin eksikleri giderilmektedir. Çok taraflı anlaşmalarla yapılan düzenlemeler göç yönetişiminin işlerliğini artırmaktadır. *Tek taraflı hareketler*, devletler egemenliklerine müdahale kaygısıyla göç konusunda tek taraflı hareket edebilirler. Böylece kendi sınırlarındaki göç yönetişimi alanlarını kendileri düzenler ve uygularlar. Kısaca, göç hareketlerinin düzenlenmesi, kontrol edilmesi, önlenmesiyle ilgili alanlar etkin bir yönetişimi gerekli kılmıştır. Göç yönetişimi devletler, uluslararası kuruluşlar, bölgesel oluşumlar arasındaki işbirliği çalışmalarını ile gerçekleşmektedir. Göçün uluslararası boyutlara ulaşması, uluslararası işbirliğinin gerekliliğini artırmış ve göç yönetişimini gerekli kılmıştır.

3. GÖÇ YÖNETİŞİMİ VE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ

Uluslararası işbirliği, göç yönetişiminin en önemli basamaklarından birini oluşturmaktadır. Bunun nedeni ise göçün uluslararası boyutları olan bir olgu olmasıdır. Devletler iç mevzuatlarında ne kadar düzenleme yaparlarsa yapsınlar sınır aşan bir sorun haline gelen göçü engellemede yetersiz kalmaktadırlar. Göç alanında uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyaç ekonomik, güvenlik, kamu düzeninin sağlanması, insani gerekçeler gibi her geçen gün artmaktadır. Başka bir ifadeyle, göç olgusu ekonomiyi, siyaseti, toplumu, insan haklarını ilgilendirdiğinden uluslararası işbirliği ve dayanışmayı zorunlu kılmaktadır. Göç alanında uluslararası işbirliği faaliyetleri ikili, çok taraflı ve bölgesel

işbirlikleri şeklinde yürütülmektedir. İşbirliğinin tarafları bazen iki ülke, bazen ikiden fazla ülke ya da uluslararası kuruluşlar olmaktadır. Ancak hangi işbirliği faaliyeti olursa olsun temel amaç küresel göç yönetişiminin gerçekleştirilmesidir.

İkili İşbirliği: İkili işbirliği çalışmaları genellikle iki devlet arasında imzalanan ve ortak göç konularını içeren anlaşmalarla gerçekleştirilmektedir. Anlaşmalar, ülkeye giriş, ikamet, göçmen hakları, konsolosluk işlemleri, geri dönüş işlemleri gibi konuları düzenlemektedir. Anlaşmalar, aynı bölgedeki ya da sınırdaş iki ülke arasında imzalanabileceği gibi coğrafi yakınlığı olmayan ülkeler arasında da gerçekleştirilmektedir (The Global Commission on International Migration, 2005: 69-70).

İkili işbirliği anlaşmalarına en iyi örneklerden biri işgücü anlaşmalarıdır. İkili işgücü anlaşmaları iki ülke arasındaki işgücü göçü ile ilgili olarak bu kapsama giren kişilerin hem istihdam edilmelerini hem de korunmalarını sağlamaktadır (Haque, 2006: 2-3). İkili anlaşmalar sınır yönetimiyle ilgili olarak da gerçekleştirilebilir. Anlaşmalar sınır kontrolü, sınırın her iki tarafındaki görevli kişilerin eşgüdümü, iletişimin ve bilgi alışverişinin güçlendirilmesi, ortak devriye ve operasyon, ortak irtibat bürolarının oluşturulması, acil durum koordinasyonu, sınırlarda ortak altyapı faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi konuları kapsayabilir (Akman ve Kılınç, 2010: 17). İkili işbirliği göçmen kaçakçılığı, düzensiz göç, insan ticareti gibi suçları önlemek amacıyla da geliştirilmektedir. Özellikle insan ticareti alanında faaliyet gösteren organize suç örgütlerine karşı sınır ötesi işbirliği gereklidir. İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığıyla mücadelede devletler suç örgütlerine karşı ikili anlaşmalar kapsamında faaliyetler yürütmektedir (Erdal, 2008: 83,87).

İkili işbirliğinin kapsadığı diğer bir alan ise göç alanında polisiye işbirliğidir. Devletler gerek karşılıklı olarak gerekse Uluslararası Polis Teşkilatı (INTERPOL) gibi küresel ya da Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) gibi bölgesel nitelikli örgütlerle iki taraflı anlaşmalar yapabilmektedir. Polisiye işbirliği devletlerin ortak tehditlerle mücadele kapasitesini artırdığı gibi maliyetlerin düşmesine de katkı sağlamaktadır. Ayrıca farklı ülkelere gelen polis yetkililerinin temas kurması ve deneyimlerini paylaşmasında da etkili olmaktadır. Böylece, polisiye işbirliği özellikle düzensiz göç hareketlerinin önlenmesinde etkin bir araç vazifesi görmektedir (Kaya, 2009: 54).

Çok Taraflı İşbirliği: Uluslararası göç hareketlerinin düzenlenmesi ve kontrol altında tutulması için gerçekleştirilen uluslararası işbir-

liği çalışmalarından biri de çok taraflı işbirliği çalışmalarıdır. Hem g alan hem de güç veren lkeler çok taraflı anlaşmalarla g yönetişimini geliştirebilirler. Çok taraflı işbirliği faaliyetleri BM çok taraflı girişimleri ve diğer çok taraflı girişimler olmak üzere iki grupta incelenebilir. BM tarafından organize edilen çok taraflı işbirliği girişimlerine Küresel Uluslararası G Komisyonu, Uluslararası G ve Kalkınmada st Düzey Diyalog, Küresel Güç ve Kalkınma Forumu rnek olarak gösterilebilir.

Küresel Uluslararası G Komisyonu, 2003 yılından bu yana uluslararası göç alanında çok taraflı diyalogun ve işbirliğinin geliştirilmesi için faaliyetler yrtmektedir (www.reworld.org, 2014). Uluslararası G ve Kalkınmada st Düzey Diyalog, uluslararası g ve kalkınma ile ilgili alanlarda çalışarak, gün kalkınma üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlamıştır (United Nations Department of Economic and Social Affairs/Population Division, 2006: 52). Küresel Güç ve Kalkınma Forumu ise güç ile ilgili uygulamaları düzenleyip kurumlar arası uyumu güçlendirmek, g konusunda küresel diyalogu artırmak için oluşturulmuştur (Omelaniuk, 2013: 24).

Diğer çok taraflı işbirliği çalışmalarına ise Bern Girişimi, Küresel Güç Grubu ve Uluslararası G Politikası Programı rnek olarak gösterilebilir. Bern Girişimi, göçle ilgili devletlerarası işbirliği ve diyalogu arttırmayı, devletlerin, devletlerarası kuruluşların ve sivil toplum kuruluşlarının deneyimlerini paylaşmayı ve küresel g yönetişimi için ortak bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlayan girişimdir (Rustomav, 2011: 26). Küresel Güç Grubu ise, BM Gıda ve Tarım rgt (FAO), ILO, IOM, İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, BM ocuk Fonu (UNICEF), BM Bölgesel Komisyonu, BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı, BM Ekonomi ve Sosyal İşler Bölümü, BM Kalkınma Programı, BM Eğitim, Bilim ve Kültür rgt, BM Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Oluşumu, BMMYK, BM Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, BM Uyuşturucu ve Su Ofisi, UNFPA, BM Üniversitesi, Dünya Bankası, Dünya Sağlık rgt (WHO) olmak üzere 18 yesi bulunmaktadır (www.globalmigrationgroup.org, 2014). Küresel Güç Grubu, ye kuruluşlar arasında göçle ilgili işbirliğini artırmak, uluslararası göçle ilgili genel kurumsal yapılanmayı gerçekleştirmek, uluslararası göçmenlerin insan haklarını güçlendirmek, sığınmacılar, mülteciler, insan ticareti mağdurlarının güvenliğini sağlamak ve kalkınmayı teşvik etmek, BM Genel Sekreterliği st düzey diyaloguna tavsiyeler sunmak, uluslararası göçle ilgili uygulamaları geliştirmek gibi konularda faaliyetler yrtmektedir (www.globalmigrationgroup.org, 2014). Ulus-

lararası Göç Politikası Programında göçle ilgili çalışmalar yürüten kuruluşları başkanlar düzeyinde bir araya getirerek, göç politikalarının oluşturulmasında faaliyetler sürdürmektedir (Rustomav, 2011: 27).

Uluslararası göç alanında farkındalık yaratılması ve işbirliği ile göç sürecinin yönetimine katkı sağlanması önemlidir. Ancak çok taraflı işbirliği çalışmalarının gayri resmi yapılanmalardan oluşması ve aldığı kararların tavsiye niteliğinde olması nedeniyle yaptırım güçleri bulunmamaktadır. İster resmi ister gayri resmi çok taraflı yapılanmalar arasında göç yönetişiminde aktif olarak çalışan en etkili kuruluşun BM olduğu söylenebilir.

Bölgesel işbirliği: Göç alanında uluslararası işbirliği girişimlerinin bir diğeri de bölgesel işbirliğidir. Bölgesel işbirliği faaliyetleri yakın coğrafyada bulunan ve göçle ilgili ortak sorunlar yaşayan ülkeler arasında bu sorunların çözümü için geliştirilen oluşumlardır (IOM, 2004:10). Bölgesel işbirliği faaliyetleri bölgesel entegrasyonlar ya da bölgesel dayanışma süreçleri olarak düzenlenebilir. Bölgesel entegrasyonlar işgücü göçü ile ilgili düzenlemelere ağırlık vererek bu göç hareketlerini kolaylaştırma yoluna giderler. Bölgesel entegrasyonlara Avrupa Birliği (AB), Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN), Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), Asya Pasifik Ekonomik işbirliği (APEC) gibi bölgesel kuruluşlar örnek olarak gösterilebilir. Ancak bu kuruluşlar ticaret, yatırım ve finans gibi ekonomik işbirliği ağırlıklı kuruluşlar oldukları için üye ülkeler arası insan hareketliliğini kolaylaştıracak düzenlemeler getirirler de göçle ilgili düzenlemeler yapmak konusunda yetersiz kaldıkları söylenebilir (Hugo, 2011: 32).

Bölgesel dayanışma süreçleri de uluslararası göçle ilgili bölgesel çalışmaların yürütüldüğü diğer bir işbirliği girişimidir. Bölgesel dayanışma süreçleri devletlerarası istişarelerin artırılması, çeşitli hükümet yetkililerinin bir araya getirilmesi, uluslararası örgüt ve sivil toplum kuruluşlarından gözlemcilerin süreçlere katılabilmeleri, bağlayıcı olmayan diyalog geliştirici ve deneyimlerin paylaşılacağı bir platform oluşturulması, coğrafi yakınlığa göre işbirliklerinin oluşturulması, göç konularında gündem oluşturarak bu konudaki sorunlara odaklanılması gibi alanlarda uluslararası işbirliğinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Solomon, 2008: 55).

Bölgesel dayanışma süreci göç konusunda aktif olarak çalışmalar üstlenmiştir. Bu süreçler Bern Girişimi ve IOM bünyesinde yer alan Uluslararası Göç Diyalogu ile birlikte göç yönetişimine katkı sağlamaktadır (Haque, 2006: 4). Faaliyet gösteren bölgesel dayanışma sü-

reçlerine Budapeşte, Puebla, Manila, Bali, Kolombo, Rabat, Lahey, Prag, Almatı Süreçleri ile Abu Dabi Diyalogu, Asya-Pasifik Müzakeresi, Batlık Denizi Kontrolsüz Göç Konferansı, Düzensiz Göçle İlgili Bangkok Deklarasyonu, Güney Amerika Göç, Entegrasyon, Kalkınma Toplantısı, Güney Afrika Göç Diyalogu, Dakar Deklarasyonu örnek verilebilir (www.goc.gov.tr, 2006: 4-6 ve Koppenfels, 2001: 9-15).

Bölgesel dayanışma süreçleri adlarından da anlaşılacağı gibi genellikle bir bölgede yer alan ülkeler arasında gerçekleştirilmektedir. Ülkelerin göç konusundaki ortak sorunlarının tespiti ile işbirliğinin geliştirilmesi ve tedbirlerin alınması bu alandaki başlıca faaliyetlerdir. Süreçler göç alanında bilgi paylaşımı, yasadışı göç hareketlerinin tespiti, işgücü göçünün düzenlenmesi, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele gibi konularda ülkelerin ortaklaşa hareket etmelerine zemin hazırlamaktadır.

4. TÜRKİYE'DE GÖÇ YÖNETİŞİMİ VE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

Türkiye'de göç yönetişiminin gelişimi ele alınırken 2013 yılı öncesi ve 2013 yılı 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu sonrası gelişmelere bakmak gerekmektedir. Göç yönetişiminin bir diğer ayağı olarak da Türkiye'nin uluslararası işbirliğine katılımı ele alınmalıdır.

Türkiye'de 2013 öncesi göç hareketleri çeşitli mevzuatlarda düzenlenmiştir. Bunlar, 1950 tarih ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 1950 tarih ve 5683 sayılı Yabancıların İkameti ve Seyahati Hakkında Kanun, 1964 tarih ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, 1983 tarih ve 2922 sayılı Türkiye'de Eğitim Gören Öğrencilere ilişkin Kanun, 1999 tarih ve 4422 sayılı Küresel Suç Örgütleriyle Mücadeleye ilişkin Kanun, 2003 tarih ve 4857 sayılı İş Kanunu, 2003 tarih ve 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlarına ilişkin Kanun, 2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1994 tarihli Uluslararası Karayolu Taşımacılığı, İnsanların ve Malların Taşınması hakkında Yönetmelikler, 1994 tarihli Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik,

2003 tarihli Şehirlerarası Yolcu Taşımacılığı hakkında Yönetmelik şeklinde sıralanabilir (Kaya, 2008: 2).

4.1. Türkiye’de Göç Yönetişimi ve Kurumsallaşma

Türkiye’de göç yönetimi 2013 yılına kadar yetersiz kurumsallaşma nedeniyle sağlıklı şilememiştir. Tıpkı mevzuattaki dağınlık gibi göç yönetimi alanında da farklı kurumlar görev almış ve dağınlık kurumsal yapıya da yansımıştır. 2013 öncesi süreçte İçişleri Bakanlığı’na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Yabancılar Şubesi ve Valilikler ülkeye giriş yapan yasadışı göçmenleri kontrol altına almaya yoğunlaşmış, onların ikamet edecekleri merkezlere yerleştirilmesi ve gerektiğinde sınır dışı etmeleri ile ilgilenmiştir. Bu nedenle AB müktesebatına uyum kapsamında göç yönetimi için kurumsal bir yapılanmanın gerekliliği özellikle vurgulanmış ve idari kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar ve talepler dile getirilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015: 46).

2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte göç yönetişiminin kurumsal yapılanmasında da yeni bir dönem başlamıştır. Göçle ilgili kurumsal yapılanma bir yandan merkezden yönetilirken bir yandan da merkezi yönetimin taşra teşkilatı ve yerel yönetimler tarafından desteklenmektedir. Ayrıca, AFAD, Kızılay, TOKİ gibi kurum ve kuruluşlar Türkiye’deki göç yönetişimi faaliyetlerine katkı sağlamaktadırlar.

Türkiye’de 2013 öncesi kurumsal yapılanmada dağınlık söz konusudur. Göç ile ilgili düzenlemeleri gerçekteştirmek için 2002 yılında *İltica, Göç ve Dış Sınırların Korunması Görev Gücü* kapsamında *Göç Çalışma Grubu* oluşturulmuştur. Göç Çalışma Grubu, alt birimleri; Genel Kurmay Başkanlığı, Dış İşleri Bakanlığı, Gümrük Müteşarlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı olarak belirlenmiş ve göç yönetişiminin kurumsal yapılanması sağlanmıştır. (www.goc.gov.tr, 2015).

Türkiye’de göç ve iltica sistemi ile ilgili yasal düzenlemelerin yetersiz olması uluslararası platformda en çok eleştirilen konulardan biri olmuştur. Buna istinaden İçişleri Bakanlığı yasal düzenleme çalışmalarının yürütülmesi için 15 Ekim 2008 tarihinde “Göç ve İltica Bürosu” olarak anılan “İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesinin Geliştirme ve Uygulama Bürosu”nu kurmuştur. Büro, gerekli hukuki ve kurumsal

yapılanmanın AB müktesebatına uygun şekilde sağlanması ve bunun için gerekli strateji belgelerinin, ulusal eylem planlarının, projelerinin yerine getirilmesi ve İçişleri Bakanlığı üst yönetimini bilgilendirmek görevlerini üstlenmiştir (Ekşi, 2014: 9-10).

4.1.1. Merkezi Düzeyde Göç Yönetişimi

Göç idaresinin kurumsal yapısında ilk olarak Bakanlar Kurulu yer almaktadır. Göç politikalarının belirlenmesi, kanunların çıkarılması, hükümet programlarının ve kalkınma planlarının oluşturulup uygulanmasında, uygulamaların takibi ve denetiminde Bakanlar Kurulu görev yapar (Demirhan ve Aslan, 2015: 46-47). 6458 sayılı Kanun'un hükümlerinin yürütülmesinden Bakanlar Kurulu sorumludur.* Ayrıca vize ve pasaport uygulamaları, Türkiye'ye sınır kapılarından giriş-çıkış işlemleri ve geçici koruma ile ilgili konular da Bakanlar Kurulu'nun onayı ile gerçekleşmektedir.†

İçişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Göç Politikaları Kurulu da göç yönetişiminin merkez kuruluşlarından biridir. 6458 sayılı Kanun'un 105. maddesinde belirtildiği üzere Kurul, İçişleri Bakanı'nın başkanlığında, Aile ve Sosyal Politikalar, Avrupa Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Maliye, Millî Eğitim, Sağlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme bakanlıkları müsteşarları ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ve Göç İdaresi Genel Müdüründen oluşur.

Göç Politikaları Kurulu'nun görevleri de 105. maddede belirtilmiştir. Kurul, Türkiye'nin göç politika ve stratejilerinin belirlenip uygulanmasının takibi, kitlesel akın durumlarında uygulanacak tedbirlerin belirlenmesi, toplu halde Türkiye'ye kabul edilen yabancıların ülkeye giriş ve kalışları ile ilgili hususların düzenlenmesi, yabancı işgücüne olan ihtiyacın belirlenmesi, uzun dönem ikamet iznine ilişkin şartların oluşturulması, göçle ilgili yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin artırılmasına yönelik uygulamaların ortaya konması, göçle ilgili çalışmalar yürüten kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmasına yönelik kararların alınması görevlerini yürütmektedir.

* Ayrıntılı bilgi için bkz. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, R.G. 11.04.2013/ 28615, md. 126.

† Ayrıntılı bilgi için bkz. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası ..., md. 12, 13, 18, 91.

Bir diğer merkezi göç yönetişimi yapılanması ise İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuş olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür. Genel Müdürlük merkez teşkilatı yanında danışma ve yardımcı hizmet birimlerine de sahiptir. Genel Müdürlüğün hem taşrada hem de yurtdışında faaliyet gösteren birimleri de bulunmaktadır. Göç alanında politikaların yürütülmesi, işbirliğinin sağlanması, iş ve işlemlerin yapılmasından sorumludur. Genel Müdürlük yurt genelinde 81 il ve 148 ilçede teşkilatlanmıştır. Ayrıca, göç müşavirlikleri ve göç ataşelikleri olarak da yurtdışı teşkilatları bulunmaktadır (www.goc.gov.tr, 2015). Özellikle yurtdışı teşkilatlanması göçe dair uluslararası işbirliği ve diyalogu güçlendirmekle yükümlüdür.

6458 sayılı Kanunun ilk bölümde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş gerekçesi yer almaktadır.^{*} Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri 104. maddede detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Kanunun beşinci kısmının üçüncü bölümünde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün teşkilat ve merkez teşkilat yapısı, genel müdürün görev ve yetkileri, Genel Müdürlüğün ana hizmet birimleri ve görevleri, danışma birimleri ve görevleri, yardımcı hizmet birimleri ve görevleri, Genel Müdürlüğün taşra ve yurt dışı teşkilatı, çalışma grupları, yöneticilerin sorumlulukları ve yetki devri, araştırma, etüt ve proje yapılması ve görevle ilgili konularda bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası ve hükümetler arası kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonun sağlanması ile ilgili hususlara yer verilmiştir.

6458 sayılı Kanunun 113. ve 117. maddelerinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü sürekli kurul ve komisyonları olan Göç Danışma Kurulu, Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu, Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu ile ilgili hususlar düzenlenmiştir. 6458 sayılı Kanun'da belirtilen teşkilatlanmaya destek veren başka kamu kurum ve kuruluşları da mevcuttur. Bu kuruluşların başında da Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) yer almaktadır. 2009 yılında kabul edilen 5902 sayılı Kanun[†] ile kurulan AFAD, Başbakanlığa bağlı bir kuruluştur. AFAD deprem, sel baskını, çiğ, heyelan, yangın gibi doğal afetlere yardım amacı ile ulusal ve uluslararası faaliyetler gerçekleştiren bir kuruluş olarak kurulmuştur. Özellikle afet ve acil durumlarda uzman personeli ve teknolojik ekipmanı ile ihtiyaç

^{*} Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. 6458 sayılı Yabacılar ve..., md.. 103.

[†] 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun, R.G. 17.06.2009/ 27261.

bölgelerinde yardım faaliyetleri yürütmektedir (www.afad.gov.tr, 2015). Suriye’de yaşanan çatışmaların ilk zamanlarından bu yana kitleler halinde Türkiye’ye sığınanlar geçici koruma kapsamında AFAD’ın kurduğu kamplarda ikamet etmektedir. AFAD koordinasyonunda insan haklarına yakışır şekilde sığınmacıların ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır.

Ocak 2016 verilerine göre AFAD 10 ilde 25 barınma merkezinde, 22 adet çadır kent ve 7 konteynir kentte, yaklaşık 269.000 Suriyeliye hizmet vermektedir. Suriyelilerin tüm ihtiyaçları, AFAD’ın koordinasyonunda; İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Ulaştırma ve Maliye Bakanlıkları, Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Türk Kızılay’ının ortak çalışmalarıyla yürütülmektedir. Türkiye yaklaşık olarak 8 milyar dolarlık bir bütçeyi Suriyelilere ayırmıştır. Uluslararası toplumun katkısı ise yaklaşık 455 milyon dolarla sınırlı kalmıştır (www.afad.gov.tr, 2016).

4.1.2. Yerel Düzeyde Göç Yönetişi

Yerel düzeyde Türkiye’de göç yönetişi valiliklerin genel sorumluluğunda göç idaresi il müdürlükleri ve afet acil durum il müdürlükleri üzerinden yürütmektedirler. Göç idaresi il müdürlükleri kitlesel göçlerde kişileri kayıt altına alınmak, istatistiklerin tutulması, oturma izinleri, sınır dışı edilmeleri gibi işlemleri; afet ve acil durum müdürlükleri ise il düzeyinde çadır kent ve konteynir kentlerin yönetimini üstlenmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015: 52). Ayrıca ilçe göç idaresi müdürlükleri de merkezi yönetimin taşra teşkilatı birimleri olarak görev yapmaktadır.

İl ve ilçe göç idaresi müdürlüklerinin görevleri ve yetkileri ayrı bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 5. ve 7. maddelerinde müdürlüklerin görevleri düzenlenmiştir. Kısaca dile getirmek gerekirse; düzenli ve düzensiz göç, uluslararası koruma, geçici koruma, vatsansız kişiler, insan ticareti mağdurları, uyum süreçleri, göçle ilgili araştırma, geri gönderme, kabul ve barınma merkezleri ve insan tica-

---

* Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, R.G.14.11.2013/ 28821.

reti mağdurlarının yaşadığı sığınma merkezleri ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek müdürlüklerin görevleri arasında sayılmıştır.

Yerel düzeyde belediyeler, il özel idareleri ve köylerin göç yönetişimi ile ilgili doğrudan görevleri bulunmamaktadır. Ancak, yerel yönetimler düzeyinde de göçle ilgili farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yürütölmektedir. Bu konuda, Marmara Belediyeler Birliği “Yabancıların Uyum ve Yerel Yönetimlerin Rolü” konulu bir çalıştay düzenlemiştir (<http://marmara.gov.tr>, 2015).

6458 sayılı Kanun’da yerel yönetimlerin göç yönetişimine katılımı 96. maddede düzenlenmiştir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün uluslararası koruma kapsamında Türkiye’de bulunan kişilere sosyal hayatlarını kolaylaştırıcı bilgi ve becerilerin kazandırılması için yerel yönetimlerin de uyum faaliyetlerinin planlamasına katılabilecekleri belirtilmiştir.

Göçmenlerin toplumla entegrasyonu ve göçmenlere ilişkin toplumdaki farkındalığın artırılması konularında Zeytinburnu Belediyesi faaliyetler yürütmektedir. Belediye bünyesinde Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyonu Merkezi göçmenlerle ilgili projeler geliştirmektedir. Bu projelerden biri de “Göçmenlerin Entegrasyonu İçin Yerel Kurumların Eğitilmesi Projesi”dir. 1 Kasım 2015 tarihinde başlayan projenin 31 Ekim 2017 tarihinde tamamlanması öngörölmüştür. Göç deneyimleri yaşayan İtalya, İspanya ve Avusturya da projeye destek vererek bilgi ve tecrübelerini paylaşmak suretiyle entegrasyon çalışmalarına katkı sağlayacaktır (www.zeytinburnu.bel.tr, 2015).

Türkiye’de yerel yönetimlerin göç yönetişimine katkılarının gerekliliği vurgulanmakla birlikte bu konuda gereken kurumsal yapılanmaya sahip olmadıkları ve göç yönetişimini destekleme noktasında yetersiz kaldıkları söylenebilir. Yerel yönetimlerin özellikle görev sınırları içinde bulunan göç kapsamındaki kişilerin sosyal haklarının sağlanmasında, entegrasyon, gözetim, yerleşim gibi konuların düzenlenmesinde etkin rol almaları gerekmektedir. Bu bağlamda Onuncu Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda yerel yönetimlerin göç konusundaki yükümlölüklerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Raporda yerel ölçekli kamu kuruluşlarının uluslararası koruma ihtiyacı duyan kişilerin ihtiyaçları konusunda toplumsal algının artırılmasına yönelik çalışmalar yapması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca, göçmenlerin ikamet edeceği kabul merkezleri ile geri gönderme merkezlerinin yerlerinin tespitinde yerel halkla istişare edilmesi ve bu istişarenin merkezin bulunduğu ildeki yerel yönetimler aracılığı ile yapıl-

ması gerektiği ve bu çalışmaların sivil toplum kuruluşları tarafından da desteklenmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda, yerel yönetimlerce yerel halkı bilinçlendirme toplantıları düzenlenmekte olup, bu toplantıların sayısının artırılmasında yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014: 55,59).

4.2. Türkiye'nin Dâhil Olduğu Uluslararası İşbirliği Çalışmaları

Türkiye uluslararası göçle ilgili olarak işbirliği çalışmalarına katılmaktadır. Bu işbirliği çalışmaları ikili, çok taraflı ve bölgesel düzeyde sürdürülmektedir.

İkili İşbirliği Çalışmaları: Türkiye işgücü, güvenlik, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı konularında ikili işbirliği çalışmaları yürütmektedir. İkili anlaşmalar şeklinde gerçekleştirilen faaliyetler göçle ilgili sorunların çözümünde Türkiye'ye uluslararası işbirliğini geliştirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin imzaladığı geri kabul anlaşmaları da özellikle yasadışı göç hareketlerinin kontrolünde işlevsellik göstermektedir.

Türkiye 13 ülkeyle ikili işgücü anlaşması imzalamıştır. Özellikle, Batı Avrupa ülkelerine Türk işçilerin gittiği 1960'lı yıllarda işgücü göçünün yaşandığı Federal Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika Fransa, Hollanda ve İsveç gibi Batı Avrupa ülkeleriyle anlaşmalar yapılmıştır. 1970 ve 1980'li yıllarda ise ikili işgücü anlaşmaları yoğun olarak Katar, Libya, Ürdün, Kuveyt gibi Arap ülkeleri ile gerçekleştirilmiştir (Aydın, 2014: 118).

İkili işgücü anlaşmaları işgücü göçüne maruz kalan göçmenlerin iş güvenlikleri ve sağlıkları, işverene karşı korunmaları ve çalışma yaşamındaki hakları gibi konularda düzenlemeler içermektedir. Ayrıca işgücü anlaşmaları göçmen işçilerin yurtdışında karşılaştıkları barınma sorunu, hukuki sorunlar gibi sorunların çözümünde de etkili olmaktadır. Türkiye'den Avrupa'ya göç hareketlerinin hepsine olmasa da işgücü göçleri ile ilgili konuların düzenlenmesi hususunda ikili işgücü anlaşmalarının etkili olduğu söylenebilir (İçduygu vd, 2009: 186).

Türkiye, insan ticareti ile mücadele amacı ile 56 ülke ile organize suçlar ve terörizmle mücadelede işbirliğini kapsayan 76 adet güvenlik işbirliği anlaşması imzalamıştır. İnsan ticareti ile mücadele amacı ile anlaşma imzalanan ülkeler arasında Ukrayna, Gürcistan, Moldova, Azerbaycan, Belarus Özbekistan ve Kırgızistan bulunmak-

tadır (Erdal, 2008: 87-88). İtalya, Romanya ve Bulgaristan ile göçmen kaçakçılığı ile mücadeleye yönelik imzalamıştır. Ayrıca Türkiye'nin Yunanistan, Suriye, Romanya, Kırgızistan, Ukrayna, Rusya, Belarus, Moldova ve AB ile yasadışı göçle mücadele kapsamında uluslararası göçü düzenleyen ikili geri kabul anlaşmaları bulunmaktadır.

Türkiye'nin güvenlik kapsamında Sudan, Makedonya, Kazakistan, Polonya, Almanya, Katar, Yemen, Bahreyn, Suriye, Moritanya, Pakistan, Gürcistan, Tunus ile ikili anlaşmaları bulunmaktadır. Sudan, Makedonya, Kazakistan ve Katar'la polis işbirliğinin geliştirilmesi, güçlendirilmesi, organize suçlar ve suç örgütleri ile mücadele edilmesi, ülkeler arası bilgi ve deneyim paylaşımının sağlanması kapsamında güvenlik anlaşmaları imzalanmıştır.[†] Polonya, Yemen, Bahreyn, Suriye, Moritanya, Tunus, Gürcistan ve Almanya ile imzalanan güvenlik işbirliği anlaşmalarında yasadışı göç, insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, yasadışı sınır geçişleri, yasadışı göçe sebep veren belge sahteciliği konuları üzerinde düzenlemeler yapılmıştır.[‡] Türkiye, Moğolistan,

* İtalya ile Türkiye Arasında İmzalanan Terörizm, Organize Suçlar, Yasadışı Kazancın Aklanması, Uyuşturucu ve Psikotrop Madde ve İnsan Kaçakçılığı ile Mücadelede İşbirliği Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 01.12.1998/ 23540; Romanya ve Bulgaristan ile Türkiye Arasında Terörizm, Organize Suçlar Yasadışı Uyuşturucu Psikotrop Maddeler, Kara Para Aklama Silah ve İnsan Kaçakçılığı ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadele Anlaşmasının Onaylanmasına Dair Karar, R.G. 19.10.1998/ 23498.

† Ayrıntılı bilgi için bkz. Katar ile Türkiye Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 18.02.2002/ 24675; Kazakistan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığımız Arasında İmzalanan Güvenlik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasına Dair Karar, R.G. 24.01.1993/ 21475; Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile Makedonya İçişleri Bakanlığı Arasında İmzalanan Güvenlik İşbirliği Protokolü'nün Onaylanmasına Dair Karar, R.G. 10.01.1993/ 21461; Sudan Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığımız Arasında Güvenlik İşbirliği Protokolünün Onaylanmasına Dair Karar, R.G. 10.11.1992/ 21401.

‡ Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Tunus Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 07.02.2015/29260; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Protokolünün Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 21.11.2014/29260; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Moritanya İslam Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 18.08.2013/ 28739; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gürcistan Hükümeti Arasında Suçla Mücadele İşbirliği Konulu Mutabakat Zaptı, R.G. 08.08.2012/ 28378; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İçişleri Bakanlığı ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti İçişleri Bakanlığı Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 05.07.2011/ 27985 (Mükerrer); Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bahreyn Krallığı Hükümeti Arasında İmzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar, R.G.

Tanzanya, Irak, Somali ve Kongo ile ikili güvenlik işbirliği anlaşmaları üzerinde çalışmaktadır. Irakla 2011’de, Kongo, Somali, Moğolistan ile 2013’te, Tanzanya ile 2014 yılında hazırlanan kanun tasarıları inceleme aşamasında olup yürürlüğe girmemiştir (www.tbmm.gov.tr, 2015).

Türkiye Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü üyesidir. Örgüte üye olan ülkelerle vize muafiyeti anlaşmaları bulunmaktadır. Üye ülkeler dışında da vize muafiyeti anlaşmaları imzalanan ülkeler bulunmaktadır. Libya, Cezayir, İsrail, Kırgızistan, Ukrayna, Pakistan, Bosna Hersek, Yemen, Nijerya Türkiye’nin anlaşma imzaladığı ülkelerdendir (Elitok, 2013: 163).

Çok Taraflı İşbirliği Çalışmaları: İnsan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye’nin çok taraflı işbirliği yürüttüğü örgütler arasında BM, IOM, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü, AB, Avrupa Konseyi, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, İstikrar Paketi ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi bulunmaktadır (www.mfa.gov.tr, 2014). 26 Haziran 2014 tarihinde Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi’nin yürüttüğü Brdo Süreci Toplantısı İstanbul’da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda Türkiye’yi İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Daire Başkanlığı yetkilileri temsil etmiştir. Toplantının gündemini Güneydoğu Avrupa’da gerçekleşen insan ticareti olayları oluşturmuştur. Bu bağlamda insan ticareti ile ilgili bilgi paylaşımının geliştirilmesi ve aksatılmadan devam etmesi gerekliliği üzerinde durulmuş; Türk yetkililerin de çalışmalara koordinasyonlu katılımının sağlanması istenmiştir. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi’nin insan ticareti ile mücadelede Türkiye’nin desteğinin sağlanmasına önem verdiği dile getirilmiştir. (www.icmpd.org, 2014). Bunun en önemli nedeni Türkiye’nin Güneydoğu Avrupa’daki insan ticareti güzergâhının kilit noktasında bulunmasıdır.

Türkiye, göçmen kaçakçılığı ile mücadele kapsamında da çok taraflı işbirliği faaliyetlerine katılmaktadır. Uluslararası Sınır Polisi Konferanslarına dâhil olan Türkiye, yasadışı göç ve örgütlü suçlar konusunda bilgi alışverişinin sağlanması noktasında da destek sağlamaktadır (Doğan, 2005: 172).

Bölgesel İşbirliği Çalışmaları: Bölgesel işbirliğinin geliştirilmesi noktasında da Türkiye aktif rol almaktadır. Türkiye’nin dâhil olduğu

---

06.10.2006/ 26311; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yemen Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar, R.G. 08.07.2004/25516.

uluslararası işbirliği sũreçlerinden biri Budapeşte Sũrecidir. 1991 yılında başlatılan Sũreç, dũzensiz gũçle ilgili işbirliğinin gũçlendirilmesini hedefleyen bir girişimdir. Tũrkiye, 2003 yılı Eylũl ayından bu yana Budapeşte Sũreci’nin eř başkanlığını ũstlenmiřtir. 2006 yılı Ocak ayında başkanlığa Macaristan’ın da dâhil olmasıyla Tũrkiye Macaristan ile birlikte eř başkanlığı yũrũtmektedir. Tũrkiye ayrıca Budapeşte Sũreci kapsamındaki İpek Yolu Bũlgesi Çalışma Grubu’nun başkanlığını da ũstlenmiřtir. Grubun hedefi, gũç gũzergâhındaki kaynak, geçiş ve hedef ũlkeler arasında diyalogların oluşturulmasıdır. İpek Yolu Bũlgesi Çalışma Grubu Afganistan, Bangladeş, Çin, Irak, Pakistan, Suriye’den oluşmaktadır (www.budapestprocess.org, 2014).

Tũrkiye’nin ũye olduğu Almatı Sũreci Orta Asya’daki gũç dinamiklerinin ortaya konması ve ortak sorunların işbirliği ile çũzũmlenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda dũzensiz gũç, sınır yũnetimi ve gũvenlik, insan ticareti ve gũçmen kaçakçılığı, gũçmen hakları, sığınmacılar ve mũlteceler, iklim değişikliği gũç ilişkisi, işçi gũçũ, gũç ve kalkınma, gũç politikaları ve araştırmaları ũzerinde faaliyetler yũrũtũlmektedir (www.goc.gov.tr, 2015).

Asya’da İşbirliği ve Gũvenlięi İnşa Etme Konferansı (CICA)* kurucu ũyelerinden biri olan Tũrkiye başından itibaren Konferansın çalışmalarına destek vermiştir. Konferansı III. Zirvesi Haziran 2010’da İstanbul’da gerçekteşirilmiiştir. Tũrkiye bu Zirve’de iki yıllık bir sũre için Konferansın Dũnem Başkanlığını ũstlenmiřtir. Nisan 2012’de alınan bir karar ile Tũrkiye’nin dũnem başkanlığı iki yıl daha uzatılmiiştir. Tũrkiye, Asya’da yeni bir gũvenlik anlayışı oluşturmak için yapılandırma çalışmalarının CICA’nın bũnyesinde sũrdũrũlmesini istemiştir. CICA Tũrkiye’nin Dũnem Başkanlığı’nda, farklı din, dil, ırk ve kũltũrlerden 4 milyarı aşkın insanın yaşadığı bir coğrafyada gũvenlik işbirliğinin tesisini amaçlamaktadır. Gũvenlik işbirliği konularından biri de gũçmen kaçakçılığıdır. CICA gũçmen kaçakçılığı ile mũcadele kapsamında işbirliği faaliyetleri yũrũtmektedir (www.mfa.gov.tr, 2014; www.s-cica.org, 2014).

Tũrkiye, Balkanlarda gũvenlięin tesis edilerek bũlgenin refahının artırılması amacıyla Gũneydoęu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI)’ne ũye olmuştur. SECI, Tũrkiye dâhil olmak ũzere bũlge ũlkeleri arasında ticari ve ekonomik konuları dũzenlemektedir (www.mfa.gov.tr, 2014). Tũrkiye, SECI kapsamında ũye ũlkeler arasındaki gũçmen kaçakçılığı

* Orijinal adı “Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia” olarak geçmektedir.

sorununun önlenmesine yönelik çalışmalara katılmaktadır (Doğan, 2005: 172).

İstikrar Pakti'nin da üyesi olan Türkiye Balkanlarda göçmen kaçakçılığına ve insan ticareti ile mücadele konularında faaliyetlere katılmaktadır. Aynı zamanda, kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesi için oluşturulan çeşitli projelere de katkı sağlamaktadır (www.caginpolicisi.com.tr, 2014).

SONUÇ

Göç ulaşım ve teknolojideki gelişmeler sonucu sınırları aşan bir boyut kazanmıştır. Göçün yapısal değişimi beraberinde uluslararası göç hareketlerinin giderek yoğunlaşmasına ve sorun haline gelmesine yol açmıştır. Bu sorun beraberinde göç yönetişimin şekillenmesini ve işbirliğini zorunlu kılan bir süreç yaratmıştır.

Göç yönetişimi, temelinde kurumsal yapılanma ve uluslararası işbirliğini içerir. Uluslararası göçü düzenlemek ve yönetmek birden çok ülkenin bir araya gelerek uzlaşmasını, ortak çözümler etrafında toplanmasını ve işbirliğine yönelmesini gerekli kılar. Bunu gerçekleştiren ikili, çok taraflı ve bölgesel işbirliği süreçlerinden yararlanırlar. İkili işbirliği faaliyetleri genellikle iki ülke arasında imzalanan anlaşmalar nezdinde yürütülür. Bu anlaşmalar göçle ilgili olarak düzensiz göç hareketleri, işgücü göçü, güvenlik kapsamında insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı, sınırlardan geçen göç hareketlerinin geri kabulü gibi konularda düzenlemeler getirir. Çok taraflı işbirliği faaliyetleri ise çok taraflı anlaşmalarla gerçekleşebileceği gibi genel olarak uluslararası kuruluşların ya da çok taraflı konferans, forum vb. oluşumlarla gerçekleştirilir. Özellikle, ülkeler arası diyalogun güçlendirilmesini içeren bu oluşumlar hem uluslararası toplumda kamuoyu yaratmak hem de farkındalığı artırmak gibi temel amaçlar etrafında şekillenir ve uluslararası göçle ilgili uluslararası düzenlemelerin hayata geçirilmesine katkı sağlarlar. Ancak, çok taraflı işbirliği faaliyetlerinin bağlayıcı nitelikleri yoktur tavsiye niteliğinde kararlar alırlar. Bir diğer işbirliği faaliyeti ise, bölgesel işbirliği süreçleridir. Bölgesel işbirliği yakın coğrafyada yer alan ülkeler arasında oluşturulur. Amacı, göçle ilgili ortak sorunlara sahip ülkeler arasında uluslararası göçü düzenleyen bir platform oluşturmaktır.

Günümüzde birçok ülke mevzuatlarını göç yönetişimine uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır. Bunun için özellikle uluslararası işbirliğine atıfta bulunulmakta ve kurumsal yapı bu çerçevede şekillenmek-

tedir. Türkiye’de de göç yönetişimi ile ilgili yapılanma 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında gerçekleştirilmiştir. Kanunun kabul edilmesi ile birlikte mevzuattaki dağınlık giderilmeye çalışılmış ve göçle ilgili kurumsallaşmanın sağlanmasına ağırlık verilmiştir. Türkiye’de göçle ilgili kurumsal yapılanma İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde toplanmıştır. Bakanlar Kurulu 6458 sayılı Kanun’un hükümlerinin yürütülmesinden sorumlu tutulmuştur. Ayrıca İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç Politikaları Kurulu da göç politikalarının oluşturulmasında görev yapan kuruluşlardan biridir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü gerek merkez gerek taşra gerekse yurtdışı birimleri ile göç yönetişiminin aksamadan yürütülmesini sağlamaya çalışmaktadır. Taşra teşkilatlanmasında İl ve İlçe Göç İdaresi Müdürlükleri görev yapmaktadır. Yurtdışı teşkilatında ise Göç Müşavirlikleri ve Göç Ateşelikleri yer almaktadır. Taşra teşkilatlanması yerelde yaşanabilecek göçle ilgili sorunlara yerinde müdahale için yapılandırılırken, yurtdışı teşkilatlanması da uluslararası işbirliğinin artırılarak ölkeler arası diyalogun geliştirilmesi amacı ile organize edilmiştir.

İl ve İlçe Göç İdaresi Müdürlüklerini yanında yerel düzeyde göçle ilgili olarak özellikle görevlendirilmiş bir yerel yönetim birimi bulunmamaktadır. Zeytinburnu Belediyesi gibi bazı belediyeler göçle ilgili uluslararası koruma ve entegrasyon konularında faaliyetlerini sürdürse de gerek il özel idareleri gerekse köyler bazında göç yönetişimine katkı sağlayacak görevlendirmelerin yapılması iyi olacaktır. Belediyelerin de göçle ilgili konulara aktif olarak dâhil edilerek özellikle halkın bilinçlendirilmesi ve görev bölgelerinde yaşayan göçmenlerin sosyal haklardan yararlanmaları için girişimlerin artırılması gerekmektedir. Bu konuyla ilgili sivil toplum kuruluşlarından, akademisyenlerden de katkı alınabilir.

Türkiye’de göçle ilgili bilinçlendirme çabaları yerel düzeyde gerçekleştirilmelidir. Bunu da yerel yönetimlerin yapması sağlanmalıdır. Suriye örneğinde olduğu gibi insani gerekçelerle Türkiye’ye sığınan kişiler konusunda uluslararası hukuka dair temel bilgiler yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları ile topluma anlatılmalıdır. Böylece, ölkede kamuoyu ve farkındalık oluşturularak vatandaşların yasadışı göçle mücadeleye destek vermesi sağlanabilir. Türkiye’de göç yönetişimi ile ilgili uluslararası işbirliği faaliyetleri de ikili, çok taraflı ve bölgesel boyutlarda sürdürölmektedir. Özellikle düzensiz göç hareketleri, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı konularında faaliyetler

yürütülmektedir. Ancak, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı ile mücadelede uluslararası işbirliğinin yeterli olmadığı söylenebilir. Son yıllarda Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan birçok göçmen çeşitli kazalar neticesinde hayatlarını kaybetmektedir. Bu konuda eksikliklerin tespit edilerek gerekirse uluslararası toplumla özellikle de Avrupa Birliği ile ortaklaşa programlar geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçapar, Ş. K.. (2012). Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu. Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar, Der: S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 563-576.
- Akman, A.; Kılıç, İ.. (2010). AB'de Entegre Sınır Yönetiminin Gelişimi ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimine Geçiş Çalışmaları, Türk İdare Dergisi, S: 467, 9-29.
- Aydın, F. (2014). Uluslararası İşgücü Anlaşmaları. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın No: 07, Ankara.
- Betts, A.. (2001). "Policy Primer The UK and Global Migration Governance", The Migration Observatory, 2011, <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/sites/files/migobs/Global%20Governance%20Policy%20Primer.pdf>, (02.11.2014).
- Brühl, T.; Rittberger, V.. (2001). From International to Global Governance: Actors, Collective Decision-Making, and The United Nations In The World of The Twenty-First Century. Global Governance and United Nations System, Ed: Volker Rittberger, United Nations University Press, Japonya.
- Castle, S. ve Miller. M.J.. (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia. http://www.s-cica.org/page.php?page_id=23&lang=1, (28.12.2014).
- Demirhan, Y. ve S. ASLAN. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. Birey ve Toplum Dergisi, C: 5, S: 9, 23–62.
- Doğan, K. (2005). Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ekşi, N. (2014). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku, Beta Basım A.Ş., 2. Baskı, İstanbul.
- Elitok, S. P. (2013). Turkish Migration Policy Over The Last Decade: A Gradual Shift Towards Better Management and Good Governance. Turkish Policy Quarterly, Vol: 12, No: 1, 161-172.
- Erdal, H. (2008). Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği, Polis Bilimleri Dergisi, C: 10 (2), Ankara, 79-91.
- Global Migration Group. <http://www.globalmigrationgroup.org/gmg-members>, (30.09.2014).

- Global Migration Group. “Terms of Reference”. http://www.globalmigrationgroup.org/sites/default/files/uploads/documents/Final_GMG_Terms_of_Reference_prioritized.pdf, (30.09.2014).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik6/budapestesureci_576_577_578_icerik, (05.12.2015).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-strateji-belgesi_327_344_694_icerik, (05.12.2015).
- Haque, Shahidul. (2006). International Cooperation to Manage Migration. Managing Regional Public Goods: Labor Migration and Public Health, Asian Development Bank Institute, <http://www.adbi.org/files/cpp.module5.int.coop.mm.pdf>, (30.06.2014), Bangkok, 1-11.
- Hugo, G. (2011). People on the Move: Managing Migration in Today’s Commonwealth. Final Version of Third Report to the Ramphal Commission on Migration and Development, London.
- İçduygu, A.; S. Erder; F. Gençkaya. (2009). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-ötesi Dönüşümlere. TÜBİTAK Projesi, Proje No: 106K291, İstanbul.
- International Centre of Migration Policy Development, Brdo Process Initiative Meeting of the National Anti-Trafficking Co-ordinators in South Eastern Europe (NATC - SEE) Meeting Report. İstanbul-Türkiye, 26 June 2014, http://www.icmpd.org/fileadmin/ICMPD-Website/ICMPDWebsite_2011/Capacity_building/THB/NATC_Platform/Past_Meetings/Istanbul_June_2014/Meeting_report_NATC_SEE_Istanbul_2014.pdf, (26.12.2014).
- International Migration Organization. (2013). Göç Terimleri Sözlüğü. Editörler: Richard Perruchoud ve Jillyanne Redpath-Cross, 2. Baskı, IOM Yayınları, No: 31.
- International Migration Organization. <http://www.iom.int/cms/about-iom>, (10.10.2014).
- International Organization For Migration. International Cooperation. Essentials Of Migration Management Volume One: Migration Management Foundations, IOM, 2004, http://www.rcmvs.org/documentos/IOM_EMM/v1/V1S07_CM.pdf, (06.07.2014), 1-21.
- Kaya, İ. (2008). Legal Aspects of Irregular Migration in Turkey. CARIM Analytic and Synthetic Notes, 2008/73, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute,
- Kaya, S.. (2009). Uluslararası Alanda Polisiye İşbirliğinin Gelişimi: Avrupa Örneği. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: XXVIII, S: 1, 49-69.
- Koppenfels, A.K.V. (2001). The Role of Regional Consultative Processes in Managing International Migration, IOM Migration REsearch Series, No: 3, İsviçre.
- Kurt, H. (2006). Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri, Yönetim Bilimleri Dergisi, 4 (1), 148-178.
- Marmara Belediyeler Birliği. Dünyanın Yerel Gündemi. MBB E-Bülten, S: 32, Haziran-Ağustos 2014, <http://marmara.gov.tr/bulten/044/129.html>, (10.12.2015).

- Omelaniuk, I. (2013). International Migration and Development: Contributions and Recommendations of the International System. UNFPA ve IOM Publication of the United Nations System Chief Executives Board for Coordination.
- Öner-Ihlamur, S.G.. (2012). Küresel Bir Göç ve Mülteci Rejimine Doğru?. Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar, Der: S. Gülfer Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 577-601.
- Papademetriou, D.G.. (2011). Governance of International Migration: Defining The Potential For Reform In The Next Decades. The Sixty Plenary Meeting of The Transatlantic Council on Migration, Transatlantic Council on Migration A Project of The Migration Policy Institute, Lizbon.
- Rustamov, S.. (2011). Global Governance of Migration. Department of Management and Engineering MA in International and European Relations, Master Thesis, Supervisor: Ronnie Hjorth, İsviçre.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. Türkiye Araştırmaları, Sayı: 5, 33-44.
- Solomon, M.K. (2008). International and Regional Cooperation/ Regional Consultative Processes. Inter-State and Intra-Regional Cooperation on Migration Management in the IGAD Region, A Workshop Report 12th - 14th May 2008, Addis Ababa, Ethiopia, IOM, 55-57.
- TBMM, “Komisyonun Raporunu Verdiği Tasarı ve Teklifler”. http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyonlar_sd.calismalar?p_kom_kod=11&p_islem=2, (25.02.2015).
- T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/TR/icerikDetay1.aspx?icerikID=747&ID=16>, (11.01.2016).
- T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/TR/icerikDetay.aspx?ID=1>, (03.02.2015).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. <http://www.mfa.gov.tr/asyada-isbirligi-ve-guven-arttirici-onlemler-konferansi.tr.mfa>, (28.12.2014).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi.tr.mfa, (25.12.2014).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci”. <http://www.mfa.gov.tr/guneydogu-avrupa-isbirligi-sureci.tr.mfa>, (27.11.2014).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. http://www.goc.gov.tr/icerik3/almani-sureci_576_577_1099, (15.12.2015).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. http://www.goc.gov.tr/icerik/hakkimizda_308_309, (05.12.2015).
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018: Göç ÖİK Raporu. Ankara.
- Terzioğlu, Mehmet. “Yasadışı Göç”, http://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/14/20-21.htm, (29.12.2014).
- The Global Commission on International Migration. (2005). Creating Coherence: The Governance of International Migration. Migration In An Interconnected World: New Directions For Action, Report of the Global Commission on International Migration, Chapter Six, İsviçre, 65-73.

United Nations, <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/wallchart/index.shtml>, (05.01.2016).

United Nations Department of Economic and Social Affairs/Population Division. (2006). International Migration and Development At The United Nations General Assembly, International Migration Report 2006: A Global Assessment.

Zeytinburnu Belediyesi, <http://www.zeytinburnu.bel.tr/Haber/1601/turkiyede-duzensiz-gocmenlerin-entegrasyonu-icin-dugmeye-basildi.aspx>, Erişim Tarihi: 29.12.2015.

<https://www.budapestprocess.org/about>, (24.12.2014).

[http://www.refworld.org/publisher,GCIM,50ffbce53d,,0.html](http://www.refworld.org/publisher/GCIM,50ffbce53d,,0.html), (10.10.2014).